

Nefndasvið Alþingis
b.t. Elísabetar Ránar Andrésdóttur, nefndarritara
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 16. nóv. 2007

Umsögn um: frumvarp til laga um breytingu ýmissa lagaákvæða sem varða sölu áfengis og tóbaks. (135. löggjafarþing 2007-2008. Þskj. 6 - 6. mál.)

Barnaheill eru frjáls félagasamtök sem stofnuð voru hér á landi 1989. Samtökin vinna að réttindum og velferð barna hérlendis og erlendis. Þau eiga aðild að alþjóðasamtökunum Save the Children sem í eru 27 landsfélög í 120 löndum víða um heim. Samtökin hafa Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna að leiðarljósi í starfi sínu og eru helstu málaflökkarnir *réttindi barna, barnavernd, menntun, heilbrigðismál og barátta gegn ofbeldi á börnum.*

Samtökin telja það ekki rétt og að það sé ekki í þágu unga fólksins í landinu að hlutaðeigandi frumvarp verði samþykkt. Ef að sala léttvins og bjórs verður leyfð í smásölu má ætla að það verði mun auðveldara fyrir alla að nálgast það, einnig unglinga.

Öllum ætti að vera ljós sú ógn sem börnum og unglingum stafar af áfengi og vímuefnum og sú ógn mun aðeins aukast með auknu aðgengi að áfengi. Fjöldi rannsókna sýna að aukið aðgengi að áfengi eykur neyslu þess. Þessar rannsóknir má sjá á heimasíðu Lýðheilsustöðvar. (<http://www.lydheilsustod.is/utgafa/baekur-baeklingar-listar-rit/afengi-og-vimuvarnir/>)

Í skýrslunni *Áfengi og önnur vímuefni: ýmsar tölulegar upplýsingar frá árinu 2003* (<http://www.lydheilsustod.is/media/afengi//afengiogonnurvimuefni2003.pdf>) og hefur að geyma fjölbreyttar upplýsingar sem gefa hugmynd um áfengis- og vímuefnaneyslu á Íslandi og skaðsemi af völdum hennar frá mismunandi hliðum, segir að algengt sé að áfengissala sé notuð sem mælikvarði á heildarneyslu áfengis og breytingar á henni. Þar segir að þetta sé m.a. gert hjá Alþjóðaheilbrigðisstofnuninni (WHO). Einnig segir að áfengissalan felur einnig í sér vísbendingar um sambandið á milli breytinga á heildarneyslu og áfengismisnotkunar sem hefur ýmis skaðleg áhrif í för með sér. Hagstofa Íslands skráir árlega áfengissölu. Skýringarmynd sem sýnd er í skýrslunni sýnir hvernig sala á gjaldskyldu áfengi hefur þróast á Íslandi síðustu 30 árin. Þar kemur hvorki fram áfengi sem flutt er inn í gegnum friðhafnir né heimabrygg og smygl. Miðað er við 15 ára og eldri þar sem slík viðmiðun tíðkast í samanburði á milli landa. Áfengissala jókst hægt og sigandi fram til 1989 en þá tók hún tímabundið stökk í kjölfar þess að sala bjórs var leyfð í landinu. Síðan dró aftur úr sölu í kjölfar minnkandi kaupmáttar, en frá 1993 hefur hún vaxið jafnt og þétt en árið 2002 var áfengissalan komin í sex og hálfan lítra af hreinum vínanda á hvern íbúa 15 ára og eldri. Í skýrslunni segir svo að hugsanlegar skýringar á þessari aukningu eru nokkrar ein þeirra er aukið aðgengi að áfengi.

Í umræddri skýrslu kom einnig fram munur á áfengiskaupum á milli landshluta. Þar kemur í ljós að þeir sem búa á höfuðborgarsvæðinu verja að jafnaði meira fé til áfengiskaupa en þeir sem búa annars staðar á landinu, hvort sem um ræðir í dreifbýli eða þéttbýli. Í skýrslunni segir að hugsanleg skýring á þessum mun er meira aðgengi að áfengi í Reykjavík.

Í skýrslunni kemur fram að það hefur færst í aukana að unglingar undir tvítugu komi í meðferð á Vogu. Árið 1991 var hlutfall þeirra sem voru 20 ára eða yngri 7% en tíu árum síðar var hlutfall þeirra orðið 16%.

Þó svo að b-liður 1. mgr. 10. gr. frumvarpsins kveður á um að starfsmenn sem afgreiði áfengi megi ekki vera yngri en 20 ára þá setja samtökin spurningarmerki við framkvæmd þessa ákvæðis þar sem stæðsti hluti starfsfólks í matvöruverslunum í dag eru ungmenni yngri en 18 ára.

Varðandi þá spurningu sem flutningsmenn frumvarpsins varpa fram að einkaaðilum er treyst til að framfylgja reglum um lágmarksaldur til að kaupa tóbak, afhverju ætti þá ekki hið sama að gilda um sölu áfengis, þá hefur það oft sýnt sig að einkaaðilum hefur ekki tekist að framfylgja þessari reglu um tóbakssölu. Til að styðja þessa fullyrðingu má vísa í könnun sem forvarnarnefnd Hafnarfjarðar lét gera þann 14. maí 2007.

(http://www.hafnarfjordur.is/hafnarfjordur/nanar_forsidu/?cat_id=3&ew_0_a_id=8571)

Í henni kemur fram að í 28% tilfella gátu unglिंगarnir keypt tóbak og að af 25 sölustöðum seldu 7 staðir unglिंगunum tóbak.

Tveir 15 ára unglingar úr 10. bekk fóru á sölustaði undir eftirliti starfsmanna Hafnarfjarðarbæjar. 7 sölustaðir seldu unglिंगunum tóbak. Á einum staðnum þar sem sölumaður vildi ekki selja þeim tóbak vegna þess að þeir gátu ekki sýnt skírteini, vorkennið sölumaðurinn ungu kaupendunum svo mikið að hann gaf þeim sitt hvora sígarettuna úr eigin birgðum. Farið var á 25 sölustaði sem selja tóbak í Hafnarfirði. Barnaheill hafa áhyggjur af því að það sama verði uppi á teningnum þegar kemur að sölu létvíns og bjórs í matvöruverslunum og hefur verið með tóbak eins og þessi könnun sýnir.

Þess má geta að Barnaheill leitaði álits sex ungmenna frá ungmennaráði Hafnarfjarðar í 8.-10. bekk gunnskóla um það hvort þeim þætti rétt að matvöruverslanir myndu hefja sölu á léttvíni og bjór og það var einróma álit þeirra að svo væri ekki.

Samtökin telja að stjórnvöld ættu að gera allt sem í þeirra valdi stendur til að koma í veg fyrir að börn og unglingar á Íslandi ánetjist áfengi og öðrum fíkniefnum og telja samtökin að samþykkt frumvarpsins myndi ganga gegn því.

Virðingarfyllst,

Petrína Ásgeirsdóttir, framkvæmdastjóri Barnaheilla
– Save the Children á Íslandi